

Gemeente van onze Heer Jezus Messias

1. Leven in verwachting, zo zou je de Adventstijd kunnen typeren. Verwachtingsvol uitzien naar de komst van het Kind. En dan niet zomaar een kind, maar een kind dat een plek in ons leven wil innemen.

Advent: tijd van hoop en verwachting.

En deze derde zondag neemt in deze Adventstijd nog weer een bijzondere plaats in, zoals ook aan de kleur te zien is. Het is namelijk zondag 'Gaudete', dat is Latijn voor 'Verblijdt u'. Deze naam is ontleend aan de introituswoorden van het vierde hoofdstuk van de Philippenzenbrief, een brief die ook wel 'de brief van de blijdschap' wordt genoemd, omdat dit thema als een rode draad door de brief heenloopt. De de kleur van deze zondag is niet paars, ofschoon het antependium wel zulks doet vermoeden, maar rose. Vandaag mogen we al even een beetje feest vieren, mogen we al even doen alsof het Kerst is. Zoals op die andere derde zondag in de Veertigdagentijd, een zondag met een vergelijkbare naam 'Laetare', dat betekent zoveel als 'Verheugt u', een zondag waarop dan al even iets van Pasen mogen proeven. Een hooggestemde zondag is het vandaag, dat mag je wel zeggen.

2. De lezing uit Matteüs 1, met dat ene zinnetje 'Boaz verwekte Obed bij Ruth' – de tekst voor vanmorgen – doet verwachten dat het tweede deel van het boek Ruth vanmorgen wel centraal zou staan, dat deel waarin het gaat over de nachtelijke ontmoeting van Ruth met Boaz op de dorsvloer (in Ruth 3), een ontmoeting die zal uitlopen op de geboorte van Obed (Ruth 4). Dat zou gezien dat zinnetje uit Matteüs 1 heel logisch zijn geweest. Toch? Maar dan zouden we wel aan iets anders voorbijgaan: aan het verdriet dat eraan vooraf is gegaan, en dat een mens niet maar even aan de kant kan schuiven. Juist in deze tijd, waarin alles glanst en glinstert, een tijd die met warmte geassocieerd wordt, doet dat extra pijnlijk aan. We mogen in deze Advent vol verlangen uitzien naar het Kerstkind, aan de pijn van het leven wordt niet voorbijgegaan. Zo moge duidelijk zijn uit het feit dat Ruth 1 de eigenlijke hoofdlezing is deze morgen, een verhaal van verdriet en pijn. Het zet in bij een vrouw in de vreemde, die daar alles kwijtraakt, wat haar dierbaar is, man en kinderen, haar twee zoons. Wie dergelijke dingen in haar/zijn leven meemaakt, zal het kunnen begrijpen dat je dan *Mara*, dat is: Bitterheid, genoemd wil worden, want zo voelt dat. Zo smaakt het leven dan: bitter, alle vreugde is eruit. En hoe eenzaam en naar kan je je dan voelen!

Dat Naomi haar naam verandert, is uitdrukking van nog meer dan deze bitterheid. Je naam drukt uit wie je bent. Verander je van naam, dan brengt dat ook tot uitdrukking dat je een ander mens geworden bent. En ook dat zullen degenen die deze dingen in het leven zijn overkomen, meevoelen. Je bent jezelf niet meer. Je herkent jezelf soms ook niet meer. Waar je in andere situaties je gevoel nog redelijk de baas kon zijn, merk je nu dat dat niet meer lukt. Dat het verdriet je zomaar opeens kan overmannen, het moment waarop is niet te bepalen, het gebeurt je zomaar opeens, zonder dat je het kunt verklaren. Door die verandering van naam laat Naomi zien hoezeer haar identiteit, ik moet het anders zeggen, hoezeer haar wezen verbonden is met degenen die ze liefheeft. Vallen zij weg, dan ben jij ook iemand anders geworden.

3. Hoe eenzaam kan je je dan voelen! Hoe belangrijk is het om in die situatie mensen om je heen te hebben!? Ik heb er een uitroepetekens en een vraagteken achter staan, achter deze (voorgaande) zin. Want dat hangt er toch bepaald ook vanaf hoe die mensen om je heen staan. Ik hoor het zo vaak van mensen die verlies geleden hebben: hoe juist mensen – vaak zelfs juist ook naasten – nu net zulke dingen kunnen zeggen of doen die de ander er nu net als volstrekt naast ervaart, ja die zo iemand nog wel eens diep gewond kan achterlaten. Maar er zijn ook andere ervaringen: van mensen van wie je het niet verwacht die je in die situatie hartverwarmend nabij zijn. En hoezeer adem je daar ook weer van op, geven ze je toch weer even het gevoel dat je verder kan.

Voor Naomi is Ruth zo iemand. Hoe ze dit alles beleefd heeft, het verlies van haar man, en eerder al haar schoonvader, we horen het niet. Alleen Naomi is het die zich uit. Ruth blijft stil, zoals ik dat ook van heel wat mensen ken. Die je ook niet hoort over het verdriet en de pijn die ze voelen. Bang als ze vaak zijn dat ze voor klagers of zeurders worden versleten. Daarom houden ze het maar voor zich, soms zelfs ook voor eigen kinderen en goede vrienden.

Wat er in Ruth omgaat, dat blijft bij haar. We krijgen uit haar mond pas iets te horen op het moment dat ze door Naomi opgeroepen wordt om naar huis terug te keren, en niet blijvend met haar mee te gaan naar Bethlehem. Het zijn woorden die je niet licht vergeet, als je eenmaal gehoord hebt. Woorden die vaak ook klinken bij een huwelijksluiting. Toen ik ze zo straks voorlas, zullen ongetwijfeld velen van u even

hebben moeten denken aan de huwelijksdienst van (nu koning) Willem Alexander en (koningin) Maxima. Het zijn woorden die uitdrukking geven aan een diepe verbondenheid:

‘Waar u gaat, ga ik,
waar u slaapt, slaap ik,
uw volk is mijn volk
en uw God is mijn God.
Waar u sterft, sterf ik,
en daar zal ik begraven worden’
(Ruth 1,16-17)

Het zijn woorden waar veel over te zeggen is, maar eerst wil ik uw aandacht toch nog voor iets anders vragen, en wel voor het feit dat we hier met een Moabitische van doen hebben. We horen dat woord voortdurend in het verhaal terugkomen. Op een manier die doet denken aan de wijze waarop ook wij voortdurend aangeven dat het om Marokkaan of om een Turk gaat. Over integratie gesproken! Het lijkt me bepaald niet bevorderlijk voor de integratie, als je in je taal zelf steeds segregierend bezig bent. De integratie is toch echt niet een zaak van ‘de andere kant’, maar zeker van ‘onze kant’. U ziet, hoe makkelijk je zelf ook zulk soort tweedelingen hanteert.

‘Ruth, de Moabitische’ klinkt het steeds maar weer opnieuw. Nu zal die aanduiding bij ons weinig oproepen, maar zou ik hem aan transculturatie doen, dan zou gezien de huidige situatie een weergave met ‘Marokkaanse’ al aardig in de richting komen. Bij het woord ‘Moabitische’ in het Ruth-verhaal horen nog negatievere associaties en beelden thuis. Ja, het gaat eigenlijk om iemand die er helemaal niet bij hoort.

U begrijpt, dan komen die woorden die Ruth tot Naomi zegt, toch nog meer als bijzonder over dan wanneer je dat er niet bij hoort. Zij die er in de beleving dus eigenlijk niet bijhoort, Ruth, geeft te kennen dat zij de ander, Naomi, in haar pijn en nood niet loslaat.

4. Nu die woorden zelf. Want daar is tenslotte bepaald iets bijzonders mee aan de hand. Het gaat mij in het bijzonder om het slot: ‘Waar ik sterf, daar zal ook ik sterven, en daar zal ik begraven worden.’ Wat Ruth laat zien, zoals trouwens ook aan het begin – met de woorden: ‘waar jij vernacht, daar zal ik vernachten’ – dat ze ten laatste weinig perspectief ziet. Dood en graf, dat ziet ze als haar toekomst, het houdt haar niet tegen om zich met Naomi blijvend te verbinden. Het is voor Ruth al even donker als voor Naomi. Wat ze zegt, is: ‘Ik blijf bij je, hoe moeilijk de situatie ook is, ik laat je niet los.’

Knap is dat, als je het weet uit te houden in de duisternis van een ander. Als je niet zegt: ‘Ach, kop op, je hebt mij toch?’ of: ‘Het zal wel weer beter gaan.’ Zulke opmerkingen mogen goed bedoeld zijn, maar ze komen vaak zo pijnlijk hard aan. Ruth weet dat, zo merk je aan alles. Ze houdt zich in en verplaatst zich in het verdriet van Naomi.

Daar ligt, dunkt me het geheim van Ruth en in de weg die ze gaat. Ze durft mee te gaan de diepte door. Ze durft? Ze kan niet anders dan met Naomi mee de diepte in te gaan, de diepte die een nieuw begin in zich blijkt te hebben. En als Ruth zorgt voor het licht dat het paars op doet lichten tot roze, dan doet ze dat omdat ze in die diepte van het bestaan toch leven vindt. Of misschien is dat nog te actief en moet ik zeggen: omdat haar in de diepte van het bestaan als rouwende vriendin van haar rouwende schoonmoeder toch leven wordt aangereikt. Nieuw leven zal dat zijn.

5. Als dit verhaal iets wil laten zien, dan is het hoezeer een mens door verdriet en rouw kan veranderen in iemand die het allemaal niet meer kan zien zitten. Maar het bijbelse verhaal, dit verhaal van Ruth laat ook horen van iemand die diegene niet loslaat, iemand die trouw blijft tot op het laatst, tot zelfs als het moet in de dood.

Kijk, en dan begrijp je helemaal waarom Matteüs haar in zijn lijst opneemt, omdat zij, een Moabitische notabene, de trekken van de Messias vertoont. En als die in de buurt is, dan mag je weten dat er voor jou toekomst is weggelegd!

In de Naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest. Amen.

*Zondag ‘Gaudete’, 15 december 2013
Shalomkerk, Den Haag
ds. Nico Riemersma*